КАБ ПАДАЛІ СПЕЛЫЯ ЯБЛЫКІ

Марыя ЯРАХОВІЧ. Фота аўтара.

Свой юбілейны дзевяносты дзень нараджэння ветэран Вялікай Айчыннай вайны Аляксей КАСАЧ з Дзятлавіч адзначыць у канцы студзеня.

А пачыналася яго жыццёвая дарога ў звычайнай вясковай сям'і. Тата быў інвалідам, меў сур'ёзныя праблемы з нагой. Фізічнае недамаганне бацькі даводзілася кампенсаваць дзецям, з маленства ўзяўшыся за цяжкую працу. Брат Астап быў старэйшым на 15 год, ажаніўся і жыў асобна. У яго сям'і ўжо нарадзіліся тры дачушкі і сын. Малодшы брат Пётр — слабейшы, таму найбольшая нагрузка па гаспадарцы лягла на плечы Аляксея. Але тыя праблемы неўзабаве падаліся мізэрнымі, бо пачалася вайна...

Пятра немцы забралі прама з работы на чыгунцы і прымусова вывезлі ў Германію. Да самага заканчэння вайны ніхто не ведаў пра яго лёс. Перажыванні дадалі праблем хвораму бацьку і неўзабаве мужчына пайшоў з жыцця.

Калі прыйшло вызваленне, радасць змянілася трывогай. Астапа і Аляксея забіралі на фронт, а хворая маці дома заставалася адна. Развітваліся з ёю тады хлопцы з болем у вачах, бо мала верылася ў радасную сустрэчу. Так і сталася — жанчына хутка памерла. Не паспела атрымаць і пахавальную на аднаго з сыноў...

Страціць брата Аляксею было неймаверна цяжка. Тым больш, што з дому не было ніякіх вестак пра маці. Як аказалася, якраз у той час там стаяў па ёй жалобны памінальны стол... Жанчына памерла, не даведаўшыся пра лёс ніводнага з іх, трох сыноў, якія былі на чужыне і рызыкавалі сабой.

У апусцелай хаце камісія з сельсавета правяла вопіс маёмасці і збудаванняў. Дакумент і зараз захоўваецца ў Аляксея Дзянісавіча, як шчыры напамін пра тое даваеннае шчасце іх роду, калі ўсе былі жывыя і верылі ў светлую будучыню.

«Дом 5 на 6 метров, клеть, сарай, гумно, телега на железном ходу, плуг старый плохой, корова масти бело-рябой, кубел, две кровати железных, пара сапог и два ремня старых...». У спісе — рэчы звычайнага палешука таго часу, здабытыя мазалямі ручной працы.

Вестку пра смерць маці Аляксею перадалі знаёмыя. Юнак адчуў сябе адзінокім. Жыло толькі кволае спадзяванне знайсці ў Нямеччыне Пятра. На дзіва, але яму пашанцавала. Той быў жывы і адклікнуўся на пісьмы.

А фронт рухаўся наперад. Баец смела помсціў за родных, якія больш ніколі не сустрэнуць на знаёмым ганку. Яго абміноўвала смерць. Невысокі, хударлявы — часам смяяліся: "Маленькі, што і куля не патрапіць".

У Познані занялі двухпавярховы будынак. Раніцай немцы ўдарылі па верхняй частцы, потым ускочылі ў дом. У паніцы ўсе разбегліся. Разам з камандзірам аддзялення, які прыкрываў, Аляксей кінуў гранату туды, дзе былі ворагі. Калі тыя імкнуліся ўцячы, іх шасцярых на адкрытай мясцовасці знішчылі савецкія воіны.

Узнагароды зіхацяць на грудзях, самыя розныя — Ордэны Славы і Айчыннай вайны, медалі "За баявыя заслугі", "За вызваленне Варшавы", "За Перамогу над Германіяй", "За ўзяцце Берліна". За кожнай назвай — цяжкія баі, перастрэлкі, рызыка і адвага.

Праз месяц баёў у Познані іх полк накіравалі на Одэр. Ішлі маршам, размясціліся ў раёне Лебуса. Рыхтаваліся да адказнай аперацыі — штурму Берліна. Перамяшчаліся па траншэі, нізка схіліўшыся, бо адзін неасцярожны рух мог каштаваць жыцця — нямецкі снайпер чакаў любога промаху. Наступленне пачалося імгненна. Артпадрыхтоўка ўдарыла адначасова. Усе гарматы і танкі рухаліся наперад. Сколькі людзей тады загінула, перад самай Перамогай...

З 16-кілаграмовай зброяй на плячах дайшоў са сваімі да ракі Шпрэя. З усяго ўзвода Аляксей застаўся адзін...

Камандаванне накіравала яго ў сувязісты. Да гэтага ён у вочы не бачыў тэлефон. Паказалі два кабелі, канцы скруцілі паміж сабой — так знаёмілі з новымі абавязкамі. Цягнуць провад даводзілася спераду, а пасля праходу танкаў усё было перарваным і ўтаптаным у зямлю. Рамантавалі па новай. Здаецца і зараз на спіне адчуваецца цяжар ад вялізнага скрутку кабелю.

Для Аляксея вайна закончылася на Эльбе. З другога боку магутнай ракі падступілі амерыканцы і разам ужо святкавалі пабеданосныя майскія залпы 1945-га. Але да вяртання дадому былі яшчэ доўгія пяць год. На такі тэрмін зацягнулася вайсковая служба ў Германіі.

Вярнуўся пасталелым і ўзмужнелым. Наведаў магілы бацькоў. Спачатку жыў каля брата, які ўжо меў сям'ю. Адукацыя ў сем класаў польскай школы давала добрыя перспектывы. Прапанавалі працаваць у міліцыі, але адмовіўся наадрэз, бо за доўгі час ужо надакучыла насіць зброю. Пайшоў сувязістам пры пошце ў Лунінцы (ды так усё жыццё і ездзіў на работу ў райцэнтр з Дзятлавіч). Праз год сустрэў Надзею, якая згадзілася выйсці за яго замуж. Доўга юціліся па чужых кватэрах, з цяжкасцямі, але пабудавалі свой дом.

Дачушка Валянціна і сын Уладзімір саграваÍі родны куток дзіцячым смехам і тупатам маленькіх ножак. Разам здабывалі кавалак хлеба, радаваліся і засмучаліся. Так імклівa пранеслася жыццё...

Цяпер доўгажыхар з Дзятлавіч зноў застаўся адзінокім. Мінуў 21 год пасля пахавання жонкі. Хвароба не дала жанчыне магчымасці сустрэць разам з мужам ціхую старасць, чакаць жаданых вестак ад дзяцей і ўнукаў. Каб не пакідаць бацьку аднаго, з райцэнтра жыць да яго пераехала дачка.

У Аляксея Дзянісавіча ёсць свой любімы куточак, дзе можна спакойна аддацца ўспамінам. Вісіць святочны касцюм, але апранае яго ветэран рэдка — на майскія святы, ды на сустрэчу са школьнікамі, якія любяць слухаць дзядулевы расказы пра вайну. Яшчэ цікавей хлапчукам дакрануцца да галоўнай святыні на грудзях — баявых ордэнаў і медаляў гвардыі старшага сяржанта. Не менш цікавяцца ваенным мінулым Аляксея Дзянісавіча і нашчадкі — 5 унукаў і 5 праўнукаў.

Просты вясковец ніколі не хадзіў па інстанцыях, каб вырашаць некаторыя свае праблемы з дапамогай ільгот. Нават не выкарыстоўвае магчымасць адпачываць у санаторыях, лічыць родную сядзібу самым лепшым месцам на зямлі. Рады, што яшчэ здужае хадзіць і бачыць знаёмыя краявіды. Адукацыя дапамагае самому наводзіць парадак у вялікай папцы з дакументамі, дзе занатаваны значныя падзеі мінулага. Але засмучае, што найчасцей разгортваюцца паперы з балючымі ўспамінамі, бо страт было больш, чым радасці.

Ён і зараз такі ж — невысокага росту і хударлявага целаскладу. А пажаданне ў ветэрана адно — каб нашчадкам не давялося перажыць нешта падобнае. Каб сэрцы пранізвалі толькі стрэлы кахання, замест бомбаў па даху падалі спелыя яблыкі, а слёзы на вачах былі ад радасці ці дожджыку, які гадуе ўсё жывое на зямлі.

Аксана ГРЫЦКЕВІЧ
(11 "А" клас. в. Вялікія Чучавічы).

СЦЕЖКІ ДА РОДНЫХ МАГІЛ

Адзіны шлях, няма другой дарогі.
Замок на сэрцы, куля — у руцэ,
Трываць усё цяжэй, слабеюць ногі,
І нельга нават напісаць дачцэ.
Трымаць у памяці так цяжка
ўспаміны:
Дума і спачуванне не міне...
Юнак ідзе ў бой, але не бачыць міны,
І вось няма яго — загінуў на вайне...
Бягуць наперад тысячы і сотні.
Вяртаюцца адзінкі, а не больш...
Ідуць, ідуць нямыя пахавальныя —